

Poština plačana v gotovini.

Došlo 12. V. 1932
5 krat. — 452
Prilog.

VESTNIK
PROSVETNIH ZVEZ
V LJUBLJANI IN V MARIBORU.

CELOLETNA NAROČNINA ZNAŠA 15 DIN.

NAROČA SE: PROSVETNA ZVEZA V LJUBLJANI, MIKLOŠIČEVA 5.

ŠTEV. 5-6.

MAJ-JUNIJ 1932.

LETO XIII

Dr. Antonu Korošču, za 60 letnico

(12. V. 1872 — 12. V. 1932.)

Kadar možém, kot bil in še je On,
z visokega poldné v večer se nágne dán,
začudi prebujéno duš se milijón,
vès rod strmi zaverován:

»Takó je velik! Je-li res iz nás,
vès naša duša in vès naš obráz?
Ki skrit v obstrét življenja plodnih svojih dni
še živ in že priznán v povéstnici stoji...
Ki mu je delo dolgih bojnih let
priznal in dom in rod in onstran naših mej veliki svet...«

Kaj tožimo?

Da Bog nas mož velikih vrednih ni spoznál,
da nam herojev ni, ni genijev nam dal?

Poglejmo Ga!

Mar ni, kot je o t a k e m pesnik naš nam pel,
ko se v besedi naši je najviše in najdljé razvnel?
O m o ž u , ki ves klen, ves naš in zdrav,
rodu je svojega ves cilj in pot spoznál,
da je odtis njegovih ran in sanj
užgal pekočo stigmo vanj...

Dorasla niso mu bilá še leta plodna, kar
domovju v službi mladi zvózil je mornár.
Tedaj, ko legel truden njega večji drug je — kapitan,

(Medklic: Slava Evangelistu Kreku!)

na posel ta bil On kot prvi je pozvan,
da ladjo zapušćeno na valéh, svoj mali rod,
kot jak krmar in vešč pilot
otmé v pristan...
Za rod in red!
Za táko gesto vnet

*On vodil ladjo je posej, se bil
z viharji in morjá naval krotil,
otéval iz robót, iskal poti,
ogibal spretno se čeri,
ves mož že v poslu, vsevdilj vse više stal
in vedno višjih zvezd iskal:
pravično, modro, vztrajno in iskreno,
dosledno in odločno in pošteno,
za vsakega in vse, povsod in vselój...*

*Kdor tuje c hodiš mimo nas — poglej!
Tu mož, vés klen, vés naš, vés zdrav!
Rodu je svojega ves cilj in pot spoznal:
da za rod in red,
pa četudi je naproti vés svet!*

Živel dr. Anton Korošec!

Ob šestdesetletnici dr. Antona Korošca.

Dne 12. maja 1932 bo minulo 60 let, odkar se je v Biserjanih pri Sv. Juriju ob Ščavnici rodil v preprosti kmečki hiši eden izmed mož, ki so jih Slovencem poslala nebesa, da nas otmo večnih grobov. Dr. Anton Korošec zasluži, da se ga spominjamo ob njegovi šestdesetletnici ne samo radi tega, ker je dosegel v politiki uspehe, kakršnih še ni noben Slovenec pred njim, ampak zlasti radi lastnosti, ki so ga usposobile za voditelja v težkem času.

Ozrmo se najprej kratko na njegovo življenje! Tudi on je kot veseli pastir pasel očetovo čredo, preden je odšel v osnovno šolo v Ptuj. Tam je vstopil tudi v nižjo gimnazijo, dovršil pa je gimnazijo v Mariboru. Njegova gimnazijska leta padejo v dobo ostrih narodnih bojov med Slovenci in Nemci na bivšem Štajerskem. Z Nemci sta bila vlada in kapital, s Slovenci pa je bila prirojena čvrstost duha in telesa in naravna pravica, da so gospodarji na zemlji, ki jo dela rodovitno znoj njihovih staršev in prednikov. Prav značilno je, kaj so sklenili osmošolci v razredu, v katerem je bil v šolskem letu 1891/92 Anton Korošec: pomešani so bili v razredu Slovenci in Nemci, pa so dejali Slovenci sami med seboj, da ne sme v nobenem predmetu zavzemati prvega mesta v razredu — Nemecl! Določili so se med seboj: ti moraš biti prvi v matematiki, ti v zgodovini, ti v latinščini itd. Najteže je bilo dobiti slovenskega osmošolca, ki bi bil pri nemškem profesorju prvi v — nemščini. In za to res težko nalogo se je javil — Korošec, ki je bil tudi sicer odličen dijak, ter je svojo obljubo tudi držal.

Navidezno neznamen dogodek, a za mladega moža zelo značilen: kaže nam njegovo neomajno voljo, prvačiti pred vsemi na najtežjem položaju — ne toliko zaradi sebe, ampak zaradi naroda, ki mu gre na njegovi zemlji dolžna čast in dolžno priznanje.

Tako je Korošec razred narodu kulturonošcev z lastnim kulturnim delom pokazal, da Nemcem na naših tleh nikjer ne gre več prvo mesto;

odrasli smo že, priborili smo si moralno kvalifikacijo, da odlična mesta zavzemamo sami, in sicer radi tega, ker jih moramo zavzemati, ker je to naša naravna pravica, še več: naša dolžnost!

Kar so Korošcevi součenci ob njegovem odličnem sodelovanju v malem izvršili v šoli, to je vršil Korošec pozneje vse življenje v velikem: kazal je Slovincem pot, po kateri naj hodimo, da v nobenem oziru ne bomo zaostajali za sosedi, ampak se bomo krepko uveljavili na svoji zemlji kot svoji gospodje.

Po maturi (1892) je nadarjeni mladi mož pomnožil število tistih, o katerih pravi malomeščanska plitvost, da jih je »škoda za semenišče«. Semeniška doba za Korošca ni bila samo doba priprave za poklic v ožjem pomenu besede, ampak pripravljaj se je tudi za socialno delo med narodom. Že kot gimnazijec se je vežbal v pisateljstvu — leposlovnem in publicističnem; to delo je nadaljeval tudi v semenišču, hkrati se je pa bavil s socialnim študijem in je nastopal v javnosti kot organizator. Tako beremo n. pr. v Glasniku I. str. 50 (glasilo Krekovega krščansko-socialnega delavstva), da je 10. januarja 1895 govoril takrat dvaindvajsetletni bogoslovec Korošec na ustanovnem občnem zboru Slov. kat. delavskega društva v Žalcu. Ta notica se je menda ohranila čisto slučajno; bržkone to ni bil prvi nastop Korošca v javnosti. Kaže pa nam jasno, kako zgodaj je potegnilo Korošca življenje od knjige v svojo sredo — tja, kjer so se ustanovljale celice za boljšo bodočnost Slovencev na Štajerskem.

Samo dve leti je služboval Korošec kot kaplan (na Sladki gori in v Marenbergu), nato je pa postal prefekt v deškem semenišču v Mariboru, kjer je bil hkrati urednik Slov. gospodarja, sotrudnik v slovenskem pravcu urejevane Südsteirische Post in ustanovitelj Našega doma. L. 1905 je promoviral v Gradcu iz bogoslovnih ved. Naslednje leto (1906) je bil pa izvoljen v dunajski parlament; nastopil je pot aktivnega politika, po kateri hodi odtakrat neprestano dobro črtet stoletja.

Za mladega poslanca je bilo značilno to, da je takoj, ko je prišel na Dunaj, poiskal stika z akademiki, organiziranimi v Danici. Za dijaški naraščaj se je Korošec zanimal že tako rekoč po svojem poklicu in sodimo, da mu izmed vseh resorov, ki jih je upravljal v Jugoslaviji, ni bil noben tako pri srcu kakor prosvetno ministertvo.

Za prav srečen dogodek v njegovem življenju moramo smatrati tudi to, da je že spomladi 1907 prišel na Dunaj kot poslanec tudi dr. Krek, s katerim je Korošca družila neločljiva vez, ki jo je po desetletnem skupnem delu pretrgala šele Krekova smrt. Kako sta se Krek in Korošec v mnogočem izpopolnjevala in kako sta vplivala drug na drugega, to bi pač mogel povedati le Korošec sam.

V parlamentu je Korošec takoj pokazal, da nikakor ne namerava biti samo najemnik v vinogradu, ampak delavec. Z vsó vnemo se je vrgel na proučevanje političnih vprašanj, o katerih se je razpravljalo v parlamentu, in se je kmalu odlikoval po svojem strokovnem znanju v raznih odsekih. Hkrati se je pa živo brigal za stik s svojimi volivci, tako da je bil prav

tako doma v vasicah svojega volivnega okraja kakor med najodločilnejšimi politikami bivše monarhije.

Kakšen ugled si je pridobil Korošec v parlamentu s svojim strokovnim znanjem, združenim s finim in ljubeznivim, a odločnim nastopom, se je pokazalo zlasti koncem maja 1917, ko se je zopet sešel bivši dunajski parlament. Vsi slovenski, hrvaški in srbski poslanci so se združili v enem klubu in za svojega predsednika so soglasno izvolili dr. Korošca.

Pozornost vseevropske politične javnosti je obrnil nase s svojim prvim nastopom kot klubov predsednik: prebral je 30. maja 1917 tako zvano majsko deklaracijo, ki je sicer po svojem poreklu Krekovo dete, a jo je prevzel Korošec po Krekovi smrti za svojega otroka in jo gojil in razvijal dalje v smeri, da se je iznebila povojev »habsburškega okvira« in se razvila v kašipot, ki nam je kazal smer iz razvalin bivše monarhije v novo življenje.

Koroščevo delo v avstrijskem parlamentu med vojno označujejo najbolj njegove besede, izrečene v prijateljskem krogu: »V enem letu bomo vsi ali zaprti ali pa v lastni državi.«

Na njegova ramena se je takrat nagromadilo toliko dela in odgovornosti, da ga je zmogel samo človek izrednih sposobnosti. Na eni strani ga je politično delo v parlamentu samem zaposlevalo do preobremenjenosti: vrstila so se neprestana posvetovanja s tovariši v klubu, z ostalo opozicijo, z vlado; na drugi strani mu je pa prinesla pošta vsak dan debel zvezek pisem, naj intervenira v najrazličnejših težavah, ki so med vojno trle skoraj slehernega zemljana. Niti od daleč ni mogel misliti, da bi vso korespondenco sam obvladal. Vsa pisma je odpiral njegov tajnik in ga obveščal o vsebini.

Če je prišel z Dunaja domov in skušal prirediti kak shod, so ga povsod sprejemali z naravnost kraljevskimi častmi. Železničarji so okrasili voz, v katerem se je vozil vodja Slovencev. S hiš so plapolale zastave. Vse se je trlo okoli njega, da bi slišalo od njega rešilno besedo. Izpregali so konje, kamor je prišel in ga v triumfu vozili na zborovališče. Nič ne de, če so bili shodi prepovedani. Ljudje so kljub temu izvedeli, da je med nami in med Avstrijo nepremostljiv prepad, v katerem leži 20.000 nedolžnih žrtev iz avstrijskega juga.

Kot predsednik Jugoslovanskega kluba je pokazal Korošec dragoceno lastnost, ki je bila možu na tako ekspaniranem mestu neobhodno potrebna: strogo objektivnost in nepristranost. Njegov klub je obsegal Slovence, Hrvate in Srbe različnega političnega mišljenja, vendar so stali poslanci v parlamentu v vzorni slogi vsi za enega in eden za vse. Zakaj to? Radi tega, ker se je vsak poslanec zavedal, da je Korošec več nego vodja politične stranke: pred očmi ima korist vsega naroda in ne bo nikoli svojega mesta kot klubov predsednik izrabljaj v strankarske namene — da o kakih osebnih namenih niti ne govorimo. V vsem svojem javnem delu si je znal Korošec ohraniti neko zdravo nadstrankarstvo, tako da so vsi domoljubi brez ozira na strankarsko pripadnost čutili, da so pod njegovim

vodstvom naše svetinje v varnih rokah. Vedel je, da morajo biti koristi najmočnejše stranke že same po sebi istovetne s splošnimi narodnimi koristmi.

Mnogostransko delo v Jugoslovanskem klubu, ki je Korošca seznanilo z mnogimi odločilnimi osebnostmi in z razmerami v bodoči Jugoslaviji, je bilo dobra priprava za delo, ki ga je čakalo kot ministra v Beogradu. Korošec si je s svojim bistrim političnim vpogledom in gentlemanskim nastopom kmalu utrdil svoje stališče v vladi in v srbski politični javnosti. Živo se je zanimal za nove razmere, v katere je prišel, rad je popotoval po državi in se skušal na licu mesta prepričati o potrebah posameznih pokrajin. Vedel je, da je politika »umetnost mogočega« in da končno zmaga tisti, ki zna potrpeti in ne pričakuje uspehov preko noči.

Iz opozicionalca v dunajskem parlamentu je postal Korošec minister, v čigar rokah je bilo več ali manj časa ministrstvo za prehrano, ministrstvo za promet, prosvetno ministrstvo, notranje ministrstvo, ministrsko predsedstvo in ministrstvo za gozdove in rudnike. V vseh resorih se je Korošec izkazal kot mož dela in reda, prav tako pa tudi kot mož, na čigar poštenosti in nesebičnosti niti najhujši nasprotnik ni mogel najti madeža. Pokojni Stojan Protič mu je svoj čas dal v parlamentu javno izpričevalo, da je bil Korošec najboljši prometni minister, kar jih je do takrat imela Jugoslavija. Slično je sodila javnost o njem tudi kot ministru za prehrano. Prijatelji našega šolstva so se oddahnili brez ozira na strankarsko pripadnost, ko je postal Korošec prosvetni minister, češ, sedaj bo zavladal red. Nobena težava bi ne bila, dobiti izjave odličnih strokovnjakov raznih panog, da je bil Korošec kot minister sreča za vsak resor, ki ga je upravljal. Pokazal je čudovito marljivost in skrb za poverjeno mu delo, tako da je dajal lep zgled vsemu uradništvu.

Tolikokrat citirano načelo, da je politika skrb za javnost, je našlo v Korošču moža, ki ga je iskreno vršil. Ni se mu mogel očitati niti en primer, da bi bil kot minister v kateremkoli resoru postavil na visoko mesto človeka brez primernih zmožnosti, samo radi tega, ker je bil njegov prijatelj ali strankin pristaš. Pred očmi mu ni bila korist kake osebe, ampak potrebe dobre uprave. Da mu je bilo tuje kako nesmiselno preganjanje drugače mislečega uradništva, je samo po sebi umevno. Zavedal se je, da se more demokracija vzdržati samo, če si tisti, ki jih je ljudska volja dvignila na visoka mesta, zaslužijo zaupanje z brezpogojno poštenostjo in stvarnostjo, tako da vsa javnost čuti, da dela minister za celoto.

Ne bojimo se odgovornosti pred zgodovino za trditev, da smo Slovenci v dr. Korošču dali Jugoslaviji moža, ki je pravilneje nego katerikoli drug Slovenec kazal državi pot, po kateri naj hodi, da bo postala močna. Dr. Korošec je bil na Dunaju med ustanovitelji Jugoslavije, v Beogradu pa med njenimi najboljšimi očeti in varuhi.

Če se danes hvaležno spominjamo tridesetletnega javnega dela Koroščevega, velja ta hvaležnost zlasti tistim lastnostim, po katerih se je Korošec proslavil pred Jugoslavijo in Evropo: njegovi ljubezni do slo-

venstva, jugoslovanstva in slovanstva, pa v vsakem položaju dosledno izvajanemu načelu, da »sveto služimo sveti domovini«.

Naše hvale ne potrebuje; obratno: vsako javno proslavljanje mu je odveč, kar zoprno. Z velikimi politiki ima tudi to skupno, da je človek razuma in da mu je vsaka sentimentalnost tuja. Pred desetimi leti si je ob svoji petdesetletnici tako odločno in nedvoumno prepovedal (vsako) javno počastitev, da noben slovenski list tega dogodka niti omenil ni. Ni pa mogel preprečiti, da se je tudi na njem uresničilo, kar je rekel Salust o Katonu Utičanu: »Čim manj je iskal slave, tem bolj mu je sledila.« Kajti nepozaben živi med ljudstvom, kdor na ljudstvo ni nikoli pozabil.

SLOVENIJA SVOJEMU BRODNIKU

Zborovski prizor za šestdesetletnico rojstva dr. A. Korošca.

Nastopajo: Zbor Štajercev — zbor Kranjcev — zbor Korošcev — zbor Primorcev — zbor izseljencev — zbor brezposelnih — zbor žena — zbor deklet — zbor mladcev

med njimi pa kot zborovodje Štajerec, Kranjec, Korošec, mladec.

Stilni oder, morda s stopnicami in odri, po katerih naj se pomikajo in postavijo posamezni zbori.

Na oder pride kot prvi zbor *ŠTAJERCEV*.

ZBOR ŠTAJERCEV; med njimi vodja.

VODJA ŠTAJERCEV:

Hvalimo Boga
za vrlega moža!

ZBOR ŠTAJERCEV:

Češčen sveti Jur in Anton,
ki je njegov patron.

VODJA ŠTAJERCEV:

Možje, zemlja štajerska zadnja ni,
ko take sinove rodi!

ZBOR ŠTAJERCEV:

Pesem klopotca slovenskih goric,
Pohorje tiho in Bohor zeleni,
zemlja savinjska in solčavske goré
eno so danes v rádoti eni:
Dala je Štajerska svojega sina,
da ga časti vsa domovina!

Med tem je dospel na oder zbor *KRANJCEV*
z vodjo.

VODJA KRANJCEV:

Vaš je in naš — nas vseh je brodnik!

ZBOR KRANJCEV:

Kranjske dežele in pravde glasnik!

VODJA KRANJCEV:

Naše srce, Ljubljana je bela
radosna vsa in zanosna, vesela.

ZBOR KRANJCEV:

Zemljico našo je praznik prevzel:
od Gorjancev do strmih planin,
od krškega polja do kraških meja
vse hvali Boga iz duše globin...

ZBORA ŠTAJERCEV in KRANJCEV:

Hvalimo Boga, ki šestdeset let
brodniku je našemu dal doživet(i),
naj ladjo nam vodi, prosimo srčno,
v prístán bodočnosti zvestó!

Prihaja zbor *KOROŠCEV* z vodjo.

VODJA KOROŠCEV:

Iz dežele Gospe svete
Tebi, naš soimenjak,
srčne nosimo pozdrave!
Kaži nam do vere prave,
da nas ne zagrne mrak...

ZBOR KOROŠCEV:

Vate v trdem boju zremo,
naj v svobodo, v sonce grémo,
naj nas ne zagrne mrak!

Turobno se pomika na oder zbor *PRIMORCEV*.

ZBOR PRIMORCEV:

Pod Nanosom, ob Soči vse molči.
Spi kralj Matjaž, spi, — ali ga ni?
Glej, vate se upirajo oči...

Pred zborom *KRANJCEV in ŠTAJERCEV* se
je pojavil *MLADEC*.

MLADEC:

Ne veste,
da se tudi nam bridko godi?
Zbor *ŠTAJERCEV* in *KRANJCEV* klone.

ZBOR ŠTAJERCEV in KRANJCEV:
Meglé so legle nad naše doline,
oblaki so padli na naše ravni...
O vemo, da sonce nad njimi žari,
naj nam tudi skoraj že, skoraj zasine...
Brodnik naš, glej, vate nam zro oči!

MLADEC:

Brodnik naš,
glej, vate gledajo stotisočeri,
verujejo še —
pomagaj njihovi veri,
da ne zamre...
Glej, smrt preži:
v brata se je odela,
naš rod pa naj živi, živi!

Povsod so se pojavili *MLADCI*.

MLADCI:

Živi, živi!

In tedaj se pokaže žalosten sprevod naših
IZSELJENCEV.

ZBOR IZSELJENCEV:

Westfalska zemlja
francoski svet
izželi so nas
v cvetu let.
Prihajamo
domov umret...

In za njimi brezupna množica *BREZPOSELNIH*.

ZBOR BREZPOSELNIH:

Brez dela — in brez kruha —
se grudimo — na tla —

zakaj — je vse na svetu —
brez duše — brez srca — — —

Oba žalostna zbora pa zajameta zbora *ZENA*
in *DEKLET*.

ZBORA DEKLET in ZENA (menjaje):

Še so srca —
in duše živé —
z vami medle —
z vami trpe —
žrtve so tihe —
in skrita ljubav —

(vse) Bog nas je poklical, izbral!

Okrog *MLADCA* prav sredi med vsemi dru-
gimi so se zbrali *MLADCI*.

MLADEC:

Narod moj, ne kloni,
véruj v Sonce in čas!

ZBOR MLADCEV:

Narod naš, ne kloni,
Smrt ne gre čez nas!

MLADEC:

Šestdesetletnik naš,
ni še prišel tvoj večer!
Bodi naš Gedeon,
bodi naš Jozua,
bodi naš kralj Matjaž!

ZBOR MLADCEV:

Bodi naš Gedeon,
bodi naš Jozua,
bodi naš kralj Matjaž!

VSI kakor vihar:

Bodi naš kralj Matjaž!

Varstvo naše domačije

»Vestnik Prosvetne zveze« je že v več člankih opozoril naša prosvetna društva, da skrbno čuvajo svoje narodno blago, t. j. domačo umetnost, domače spomenike, narodne noše in sploh vse naše narodne svetinje. Sedanji žalostni gospodarski položaj je povzročil, da so nekateri začeli prodajati te kulturne spomenike tujcem za malenkostno vsoto. Umetnostni spomeniki narodnega in cerkvenega obilježja izginjajo preko meje, da bodo krasili tuje muzeje z delom

naših rok in našega razuma. Hvalevredno je, da so naši dnevniki nedavno pod gornjim naslovom opozorili v daljšem članku široko javnost o varstvu naše domačije. Ker se nam zdi članek tako važen, zato ponatiskujemo del tega članka tudi v našem »Vestniku«, ki je izšel v »Slovincu« od 16. aprila. Iz članka samega spoznamo, kako važno delo vrši ravno na tem polju ljubljanski muzej: Da se omejimo samo na Slovenijo, naj opozorimo, da je rimska Emona po-

stala objekt znanstvenih raziskavanj po zaslugi muzeja, je vsa prazgodovina Slovenije vstala na dan samo po zaslugi Spomeniškega urada, je organizacija naših arhivov in zgodovinskih zasnov potekla iz muzeja, odkoder izvirajo tudi najintenzivnejše pobude za našo staro domačo obrt in folkloro, prve raziskave naše faune in folklore pohajajo iz muzejskih krogov in je še danes muzej edini zavod, ki daje o vsem tem najtočnejšo znanstveno sliko. In tako pač tudi drugod po državi.

Sedanje stanje pa je tako-le: Uprava in pravna razmerja ter celotna pravna podlaga naših muzejev je neenotna in zato ovira vsak smotren razmah teh za tuzemski in inozemski ugled naše kulture prvovrstno važnih zavodov. Še slabše je v področju varstva starin, arhivalij, spomenikov in prirodnin, ker smotre, na starih tradicijah sloneča in doslej »tolerirana«
zaščita spomenikov obstoja samo v bivših avstr. deželah s središčem v Ljubljani in Splitu. Kljub ponovnim opozorilom o važnosti te panoge za našo državo, n. pr. že na mednarodnem kongresu zgodovinarjev v Parizu l. 1920. naša država še vedno nima zakonito urejene zaščite muzejskih predmetov, umetnostnih zgodovinskih in prirodnih spomenikov. V tem oziru zaostajamo za večino držav sveta. Prednjači nam celo Turčija, izmed držav Male Antante pa je Jugoslavija edina, ki te zadeve še ni uredila. Vkljub pomanjkanju strokovnih moči imajo vse slovanske države z Rusijo vred zgledno urejeno varstvo muzejskih predmetov, samo Jugoslavija ne. Posledica tega je, da so pri nas ti predmeti v najširšem pomenu te besede »vogelfreie«, t. j. prosti in izročeni v nesramno koristolovsko izrabo raznih spekulativnih pustolovcev, trgovcev s starinami in prekupčevalcev.

Goljufivo izrabljanje od vasi do vasi, tatvine in tihotapstvo teh vrednosti je pri nas na dnevnem redu. Muzejstvu v Jugoslaviji manjka torej splošne organizatorične podlage, zato je zaenkrat vsaka smotrena izgraditev te važne kulturne in znanstvene panoge nemogoča. Obstoječi predpisi se nanašajo danes samo na omenjena ozemlja, ali na poseb-

na upravna področja. Tako imata Dalmacija in Slovenija naredbo o prepovedi izvoza starin z njihovih področij. Slovenija ima tudi naredbo o arheološkem izkopavanju. Posamezni novi zakoni uzakonjavajo že tudi gotove principe varstva spomenikov. Tako je zakon o šumah uzakonil splošno načelo, da so spomeniki vsake vrste zaščiteni v naši državi in predpisal tudi navodila za izvedbo te zaščite. Zakon o stavbah je zavaroval stare mestne dele in zgodovinsko ali umetniško važne stavbe v naših mestih. To je pa tudi vse! Ta nedosledni položaj deloma sam povzroča gotove, za naše razmere značilne pomanjkljivosti. V Sloveniji in Dalmaciji kupljeni, od izvoza izključeni predmeti se izvažajo in zbirajo v drugih delih države in se pod raznimi pretvezami nemoteno izvažajo tja, kjer nadzorstvo ni tako strogo kakor v severozapadnih krajih države.

So pa še druga dejstva, ki kričijo po nujni potrebi muzejskega in spomeniškega zakona, ki se mora napraviti čimprej. Pri državi, ki svoje kulturno lice šele gradi, kakor naša država, je sistematična ureditev tako muzejskega kakor spomeniškega vprašanja nad vse velikega pomena, kajti prav ti dve panogi sta za ugled sodobne kulture posebno važni, ker sta posebno vidni. Prvo desetletje obstoja naše države je pri nas mnogo zamudilo, ker je posvetilo vse premalo pažnje temu, kar smo poddedovali od kulturne preteklosti dežel, ki so se spojile v našo državo. Veliki deli teh ozemelj so bili do takrat v arheološkem oziru še nenačeta zemlja, ki skriva v sebi tako za splošno evropsko zgodovino, kakor posebno za našo narodno zgodovino še mnoge nerešene skrivnosti in bogastva misterij. Dejstva v prvem desetletju naše države pa so v arheološkem najbolj deviški in narodno zgodovinsko najvažnejših predelih taka, da se lahko reče, da so še danes arheološki spomeniki, ki jih pokriva zemlja, predmet najpreprostejše špekulacije in koplje vsak, kdor ima volje in potreben denar, ne da bi ga kdo motil pri njegovem poslu. Zgodili so se primeri, ko so diletantje prekopalni za narodno zgodovino velevažne grobove, katerih očarljiva vsebina se je pred njihovimi očmi

razsula v prah, še predno so jih mogli fotografirati, kaj šele drugače ohraniti ali vsaj znanstveno zanesljivo zabeležiti. Primerov pa, ko ljudje kopljejo samo zato, da bi pridobili kak zanimiv starinski predmet ali celo zaklad, pa je toliko, da jih ni mogoče prešteti. Da so ljudje, tudi če imajo v posameznih slučajih kak idealen, nesebičen, celo patriotičen nagib — kajti večkrat gre za najgršo špekulacijo in zbiranje v prodajne svrhe — največji škodljivi znanosti in resničnih zgodovinskih dokumentov, je več kot jasno. Privatna iniciativa je sicer zelo dobrodošla in lahko strokovnjaku dobro služi, če se vodi po strokovnjaku, drugače pa je treba energično zapreti pot do starin, kar se da doseči samo s splošno veljavnim zakonom o muzejih in varstvu starin.

Nič ugodnejši ni položaj ostalih, posebno stavbinskih spomenikov in spomenikov slikarstva in kiparstva. Spomeniki muslimanske kulture in umetnosti naglo propadajo, ker odмира življ, ki jih je ustvaril. S turističnega in umetnostno zgodovinskega stališča pa je njih ohranitev zaradi privlačnosti miljeja in za turistično Jugoslavijo zelo nujna. Samozavesten narod ohranjuje estetsko vse pozitivne vrednote svoje pokrajine, naj jih je ustvaril kdorkoli. Turist, ki se je vozil skozi Srbijo, obžaluje n. pr., da je po vojni propadla mošeja v Jagodini, obžaluje, da preti ista nevarnost pre mnogim drugim mošejam in kape lam, ki bi jih bilo mogoče pri trezni spomeniški politiki z uspehom porabiti za mestne muzeje itd. Ves tako značilni, tako posebni in za turista tako mikavni milje južne Srbije, Bosne in Hercegovine, Macedonije in sploh jugoslovanskega juga preživlja po vojni najglobljo krizo, iz katere more njegove odlično pozitivne estetske vrednote rešiti samo smotrena spomeniška kultura. Zmotna je misel pre mnogih, da se nova in stara estetika ne dasta spojiti. Primerjanje estetskih kvalitet novega, na Balkanu z onimi starega izpade žal v velik nepri log novega. Izmed velikih problemov naše spomeniške uprave naj bodo ome njeni samo dva, trije najvažnejši: grad in odlični turški spomenik mesta Skop-

lja, trdnjava v Nišu, ki se da izvrstno uporabiti za trajen element in okras tega mesta, mestno obzidje v Smederevu in mnogo drugega. Ne govorimo o spomeniškem in miljejskem bogastvu samostanov in zadužbin, kjer so najvažnejša odkritja na dnevnem redu.

Dá je treba čuvati sedanji značaj Dalmacije in našega Primorja sploh, ki velja pokrajinsko za eno najlepših ozemelj na svetu, tega pač ni treba posebej poudarjati.

Katoliški severozapad države, Hrvatska in Slovenija, ima zopet spomeniško drug značaj, ki je vsaj deloma zavarovan zaradi že par generacij gojene tradicije varstva spomenikov. To velja zlasti za cerkvene spomenike in za stari značaj mest. Je pa v teh zemljah velika, izredno važna skupina spomenikov, ki je ravno po vojni zapisana hitremu propadanju, to so gradovi. Vzrok propadanja je gospodarski. Z odpravo zadnjih ostan kov fevdalnega sistema in ž njim zvezane agrarne reforme se jemljejo gospodarske podlage, ki so bile potrebne za vzdrževanje teh obširnih in pogosto iz dragocenih umetniških ali umetno-obrtnih obstoječih predmetov, bogatih knjižnic in sto, ako ne več stoletij stare oprave sob. Za propadom lastnine koraka propad stavb kot takih, pa je tem bolj treba obžalovati, ker bo gotovo še prišel čas, ko nam bo žal, da smo ta propad dopustili in bodo srečnejši potomci, ki bodo zopet dobili smisel za romantiko, kakor svoj čas v Franciji in Nemčiji, iz teh razvalin pozidavali te važne elemente naše krajinske estetike, kajti iz starih razvalin klije zopet novo življenje.

V zadnjem času pa je gospodarska kriza zadela še tudi drug del naše spomeniške posesti, naše rodbinske spomine, tako zvano narodno blago, folkloro. Posledica splošnega pomanjkanja denarja je ta, da so preplavljali naše podeželje nešteti agenti raznih starinskih podjetij in celo tuji državljani, ki brskajo po shrambah in podstrešjih hiš, vlačijo na dan spomine na naše prednike, jih kupujejo za smešno nizke cene. Ljudje prodajajo za brezceno to, česar bi pri drugih razmerah za noben drag denar ne prodali.

Narod je podoben roži

Blagoslovljen je sad zemlje v roži in travi in klasju in drevju. Vsaka rastlina, ki klije iz zemlje, brsti, cveti in umira, je podobna človeku, ki se narodi v družino in župnijo, dozori kot osebnost v narod in se vrača z novo družino in mlado župnijo v novo, ustvarjajoče življenje. V vsaki majhni rastlinici je skrit cel življenjski program za vsakega izmed nas; v svoji rasti je kakor mala fotografija nas samih.

A še več! Roži, rastlini slični tudi narod s svojo rastjo in svojim življenjem.

V zemlji je skrita korenina, da srka iz prsti vlago in snov. V zemlji je in ta jo štiti pred neurjem, točo, slano in koso, da zamore drobna koreninica zopet in zopet pognati in vzkliti v cvet in sad. Korenina je fundament rastline. Kako čudovito si poiščejo koreninice prostora v najskrivnejših koticčkih črne prsti! Iz korenine raste stebelce, iz nje sprejema vso življenjsko snov, jo s svojimi izredno kompliciranimi stroji prenavlja in pretvarja v užitno hrano za vso rastlino. S svojimi listki štiti rastlino in se obda često s trnjem in bodicami, da zamore odganjati pretečo nevarnost. Svojo najboljšo hrano pa daje v vrh, v popek in še zaprto klasje, da ob njej in ob solncu dozoreva v cvet in zlato zrnje. V sadu je rastlina dovršena, da daje kruha, krasni naravo in razodeva Stvarnikovo modrost. V sadu izvrši rastlino svojo določeno ji nalogo. Z vsakim letom pa vzklíje iz drobne koreninice zopet nova rast in novo cvetje.

Narod je podoben roži. Kmetiški stan je njegova korenina. Rastlina mora imeti zdravo, močno korenino, da zamore rasti in poganjati. Kmetiški stan mora biti telesno in duševno zdrav. Neposredno iz zemlje srka svojo življenjsko silo in zemlja ga štiti pred revolucijami in prekucijami. Tudi korenine ne majo vetrovi in ne izrujejo izlahka viharji, toča in slana ji ne moreta do živega. Pravega kmeta ne sme premotiti nobena plehka, demagoška beseda in nobena

vabljuvost mesta. Kmet, na svoji zemlji si varen, izruvana korenina pa se posuši! Kot iz korenine naj raste tudi iz kmeta zdrav in močan narod, ki bo zamogel kljubovati vsem neprilikam. Stebelce in listje slični v narodu raznim stanovom, ki naj ustvarjajo užitne dobrine za zdravo notranje in zunanje življenje vsega narodnega organizma. Ti naj štiti celo rastlino pred sovražnimi vplivi neprijateljev. V odprtem kelihu srka roža jutranjo roso, solnčni žarek in blagodejni dež, da s tem neprecenljivim življenjem poživlja celo rastlino. V sadu in zrnju daje hrane tisočerim, v svojem cvetu kinča in izpopolnjuje lepoto vse božje narave.

Narod je kakor rastlina: dorašča iz zdravega kmeta-korenine v stanove obrtnikov, podjetnikov, trgovcev, uradnikov, ki naj požlahtnijo življenjska sredstva in štiti vso rastlino pred neprijateljsko roko; narod se razeveti v narodnem izobraženstvu, v duhovnikih, umetnikih, narodnih učiteljih. Tem pa je najtežja in največja naloga: v svojem delu in življenju naj dovršijo in izvedejo narodovo poslanstvo!

To je življenjski program vsakega naroda. In kako greši človeštvo v naših dneh proti temu življenjskemu programu! Stanove se ščuje v neizprosni medsebojni boj, kmetu se daje netečne hrane in še netečnejše besede, delavca skušajo iztrgati iz narodnega organizma, duhovnikom odrekajo mesto v narodni družini, umetnikom se ponuja le še boren kruhek, narodno izobraženstvo životari brez vsake življenjske vezi s korenino-kmetom.

Odkod ta nestvor narodnega organizma? Odkod ta trajna kriza v narodni družini? Pri rastlini vemo, da ostane brez svetlobe in solncea pri tudi še tako obilni hrani pohabljen in obledel. Morda je isti vzrok tudi v nas?! Saj nočemo videti in slišati niti te veličastne lepote božje narave okoli nas.

(Ponatis iz »Koroškega Slovenca«.)

M. Pohlin:

Podeželski odri in njih ustroj

(Nadaljevanje.)

Predlanjskim in lansko leto sem bil klican, da uredim dva odra, v prvem slučaju elektrotehnično, v drugem pa strojnutehnično. Oba odra predstavljata do sedaj največja podeželska odra Dravske banovine. V obeh primerih pa so se pokazale tipične zapreke, ki jih bom nekoliko pojasnil, da mi odra ni bilo mogoče kljub dobri volji adjustirati po novejših normah.

K obema odroma sem prišel, ko je bila stavba že gotova. Dvorane okusno izvršene, saj so jih tudi projektirali in izvrševali naši priznani arhitekti. Stranski prostori, hodniki, stopnišča, garderobe, stranišča in druge pritlikline, vse je lepo izvršeno in v higijenskem oziru popolno.

Toda oder je ostal pri obeh stavbah, kakor oder samo za podeželje, četudi je bila dvorana le zaradi njih postavljena.

Jaz pa pravim: Tudi odru je posvetiti isto pažnjo, če ne več, kakor avditoriju, in le na ta način se dobi harmonična celota.

Oba odra imata pravilna vrviščna stolpa in tudi oba dokaj veliko številno prospekturnih potez. V prvem slučaju ima oder tudi dobro pododriščno mašinerijo (pogrezala). Glavne napake pa so, da oba odra nimata za proscenijem dovolj prostora za nastope igralcev ter inspekcijske in sodelujoče člane. Pri enem odru se začenja proscenijska odprtina 1.5 m, pri drugem pa komaj 1.3 m od stranskega zidu. Poleg tega moram računati, da je ena stena, kjer so nameščene poteze v širini ca 0.60 m za oder izgubljena. Na nasprotni strani pa pride če mogoče v višini 2 m kabina za razsvetljevalca, ki tudi minimalno vzame prostora do 0.80 m proscenijske stene v obeh slučajih. Tu se vidi, da sem moral kabino za razsvetljevalca premestiti v pododrišče k šepetalcu, v drugem slučaju pa, ker je bil odrski pod betoniran in mi ni bilo mogoče si na sličen način pomagati, da sem ga prilepil, a zopet radi stavbnih prilik, v višino 2.5 m isto v taki ožini, da se revež v razsvetljevalcu veliko ne more gibati.

Posledica te hibe je, da se vsa kuliserija postavlja od zida proti sredini odra, se scena zožuje, naravno k temu je pa proscenijska odprtina prevelika in je bilo že pri prostih scenah uporabljati premakajoče portale, za zožitev proscenijske odprtine. Pri obeh odrih je za prikrit prehod igralcev med igranjem slabo preskrbljeno.

Na dovoz kulis in prenos istih na oder se ni mislilo. Vse večje kulise se morajo donašati skozi dvorano, ki je parketirana. Vzdigovati se jih mora čez rivalto in jih večkrat prislanjati na proscenij, ki je arhitektonski bogato okrašen. Kako bo čez leta izgledala rivalta in proscenij, si lahko mislimo.

V drugem slučaju se je ta nedostatek odpravil s tem, da so se na zadnji steni odra vzdiale dokaj velika vrata. Velika napaka tega odra pa leži v tem, da so tla iz betonske plošče in da so se v ta tla predvidevala pogrezala, ki se pa strojnutehnično še niso izvršila.

Položiti se je moral na to ploščo še leseni pod, kar je debelino poda povečalo skupno na ca 20 cm.

Kako se bo moglo pogrezalo praktično montirati, to bo pa trd oreh. Projektant tega odra je namestil garderobo v pododrišču, kar je napačno. Ono naj bo namenjeno za odrski obrat, garderobe pa se naj razvrste ob strani odra, kjer je najboljši prostor. Napačno pa je bilo postaviti stopnišča na hodnike, umivalni lokal in stranišče na to mesto, kjer bi morale biti garderobe.

Iz strojnutehničnega vidika sta pa oba odra dobro opremljena. Prvi bolj, drugi manj popoln. V obeh slučajih se pa v okrogli horizont ali horizont vobče sploh ni upoštevati.

Kakšnega življenjskega pomena je okrogli horizont pri tako velikih odrih kot ravno ta dva, to se mora dopovedati samo tistim, ki je to na odru izkusil, torej v prvi vrsti inscenator, nato pa režiser.

Pa zamujenega ni še nič. Gotovo bodo odločilni faktorji to uvideli, mislim tu na gospode, ki odločajo o financiranju

odra, da bodo sčasom privolili te korekture režiserjem gledaliških družin.

Nadalje se povsodi smatra, da je elektrifikacija odra manj važni del celega odrskega ustroja. Ta misel je absolutno pogrešena. Kljub najlepši kulisariji, lepim živih barv, dobre perspektive, lepe zaokroženosti cele slike, ne dobite efekta, če je luč pomanjkljiva, odnosno že obstoječa razsvetljava nepravilno razvrščena, ali pa v preskromnem številu.

Zakaj pride do take situacije? Še povsod, razen v prvem slučaju, ki sem ga preje navedel, so bila sredstva za elektrifikacijo odra tako nizko odmerjena, da je bilo dokaj razlaganja potrebno, da so mi nekaj sredstev primaknili za nabavo najnujnejših svetlobnih objektov. In to je razumljivo! Gospodje arhitekti, ki študirajo elektrifikacijo in razsvetljava dvoran ter vseh drugih prostorov, oni porazvrstijo umetno in naravno razsvetljava tako, da pride arhitektura v vsakem pogledu do popolne veljave. Na vse to so gospodarji domov postavljeni pred gotovo dejstvo in se elektrifikacija tudi po takih navodilih izvrši. Za oder se ne polaga tolika važnost, potemtakem pride do pičle dotacije.

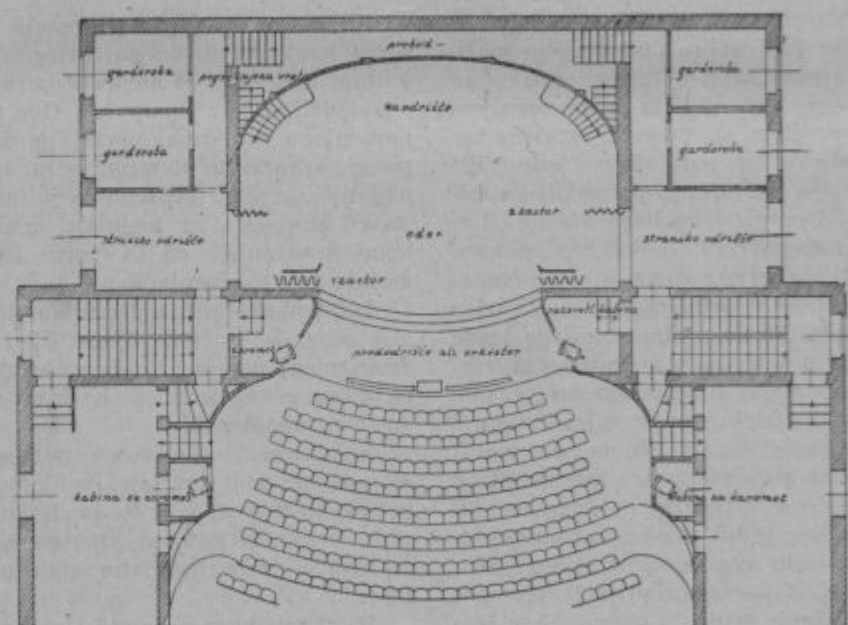
Imel sem že priliko, ko sem prišel na stavbo, jim razlagal način elektrifikacije odra, da se nisem mogel znebiti vtisa, češ ta človek nam nekaj predlaga, da bi več zaslužil. V tem slučaju sem raje opustil vsako sodelovanje.

In še nekaj, kar po mojem mnenju postane usodno za oder, to je: za elektrifikacijo: Malo manj investicij za strojnotehnično opremo, pa bo ostalo več denarja za elektrotehnično izvršitev odra. Če pa je oder v strojnutehničnem pogledu popoln ali razkošen, ne sme biti nič manj popolna elektrotehnična naprava. Kaj mi koristi, če je oder opremljen z 15 ali 20 prospektivnimi potezi in z 2 ali 3 pogrezali, ko se jih ne rabi leta in leta. Tu je kapital mrtev. Rajši imam 5 do 6 sličnih potez, ki bodo vedno v rabi in si s tem pri nabavi teh stvari ogromno denarja prihranim. Potemtakem ostane tudi za elektrifikacijo odra brez tarnanja dovolj sredstev.

Kako si zamišljam takšen oder, ki bi bil stavbnostrojno in elektrotehnično idealen, opisujem sledečo tipo:

Oder sestoji iz treh delov:

Predoder je nameščen na prostoru za orkester. Pri igrah, ko orkester ne sodeluje, se ga pokrije, pa postane upo-

*Tloris odra s okroglim sedanjem
horizontom*

raben za nastope igralcev. Od tod vodijo stopnice do glavnega odra, ki je oddeljen od predodrišča s prvim zastorjem.

Glavni oder ima levo in desno na straneh dokaj prostora za nastope in odlaganje kulis, ki so pripravljene za spremembe. Od teh stranskih prostorov vodi hodnik h garderobam in k pododrišču, kjer so v zadnjem delu nameščene toalete. Glavni oder je k odrišču pred okroglim horizontom oddeljen z drugim zastorjem, ki služi obenem za portale. Odrišče je objekt s stoječim okroglim horizontom, ki se dviga v višino tja v podstrešje.

Dohoda za odrišče od garderob sta skozi pododrišče stransko po stopnicah. Za kriti prehod je preskrbljeno po hodniku za horizontom.

Avditorij je zamišljen amfiteatralično, pod lahko poševno vzdignjen ali pa raven; za kakršne namene je dvorana vobče zidana. Saj je ta šķica samo idejna.

Strojnotehnično je ta oder zelo enostaven. Poleg 7 potez so konstrukcije za dva zastorja, za razsvetlilno soffito, har-

lekin, ogrodje za horizontno razsvetljavo in eventuelno za pogrezala.

Vse več pa predvideva razsvetljava. Predoder ima rampo kakor tudi glavni oder soffito, ki imata reostatno regulacijo skupaj. Za glavni oder so predvideni trije viseči žarometi z mehanično regulacijo, odrišče pa ima štiri horizontne lampe ter poleg tega še tri viseče žaromete, vse z mehanično regulacijo. V horizontu so vzdane luči za zvezde, ki se jih po velikosti sijaja vrsti v več razredov.

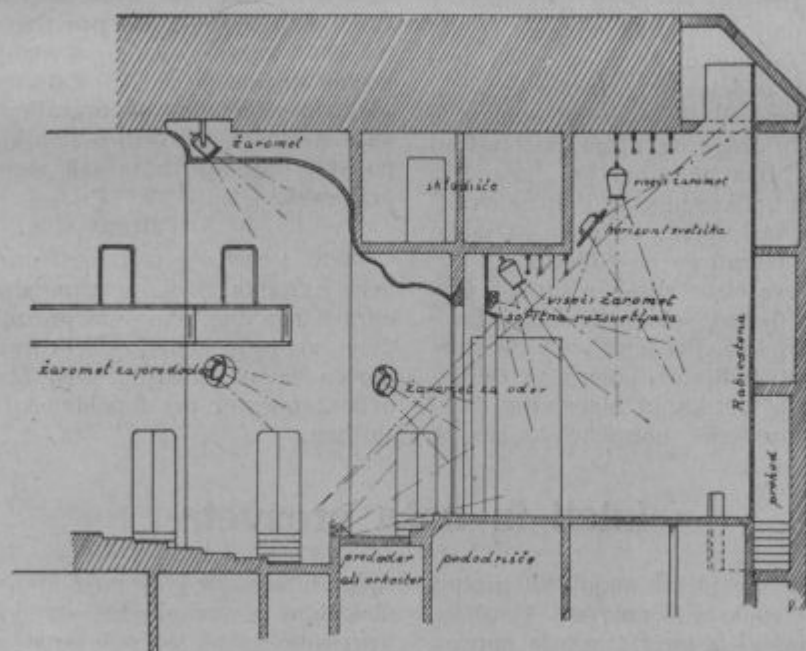
Iz avditorija svetijo 4 reflektorji po dva na pred in glavni oder ter dva v stropa na oba odra skupno. Vsi reflektorji imajo reostatno regulacijo.

Upravljanje vseh teh lučnih efektov se vrši iz lože za razsvetljevalca. Od teh centralno ležečih točk ima popoln razgled na oder in avditorij.

Vsi žarometi imajo petbarvni sistem, le rampa ali rivalta in soffita imata tridobširbarvno kombinacijo.

Če sem s tem podeželskim odrom le nekaj koristil, sem zadovoljen.

(Nadaljevanje sledi.)

prezrez odra z okroglim zidanim horizontom.

Delo za treznost

V zadnji številki Vestnika smo pozvali prosvetna društva naj nam sporoče koliko članov in članic prosvetnih društev, dekleških krožkov, fantovskih odsekov je abstinentov. To prošnjo znova ponavljamo, da gotovo pošljejo sezname vseh abstinentov vsaj do 1. julija. Ustanovijo naj dalje treznostni krožek, — vsaj na nedeljo Janeza Krstnika — ki naj uravna svoje delo po spodnjih pravilih. Poleg tega naj na ta ali oni način širi smisel za treznost zlasti med članicami in člani društva. Od časa do časa naj pošlje tudi poročilo o svojem delovanju. Vsako društvo mora imeti med odborniki svojega referenta za treznostno gibanje. Pravila treznosti so sledeča:

I.

»Treznost«, družba zoper pijančevanje.

PRAVILA.

1. Namen.

§ 1. Namen družbe treznosti je stalen, odločen boj zoper pijančevanje.

2. Ustroj.

§ 2. Društvo se mora ustanoviti v vsaki župniji. Ima dva oddelka. Eden je samo za moške, drugi samo za ženske. Vsak oddelek ima svoj odbor.

§ 3. Predsednik obojnega odbora je župnik ali drugi od njega pooblaščen duhovnik. Ima pa odbor pet članov, ki naj bi bili kolikor mogoče iz raznih vasi. Ako je v vasi veliko, se more za vsako večjo vas izbrati še en odbornik.

§ 4. Prve člane sprejme župnik. Člani izbere izmed sebe odbornike. Izvolitev za tri leta. Pri novi volitvi se morejo izvoliti tudi stari odborniki. Odborniki izbere tajnika in blagajnika. Obenem si preskrbe potrebne knjige za

člane in za članske prispevke. Oni sprejemajo nove člane.

§ 5. Odbor ima vsak mesec sejo. Posvetuje se o stanju društva in o pripomočkih, da društvo uspeva na znotraj in se razširja na zunaj. Razgovarja se o prilikah za pijančevanje, o gostilnah, o pijancih in o drugih potrebnih stvareh. Tajnik sestavi zapisnik in ga na prihodnji seji prečita.

§ 6. Vsak član prispeva za pokritje stroškov po 2 dinarja na leto. En dinar ostane doma, eden se pa pošlje v Ljubljano glavnemu vodstvu.

§ 7. Sredstva so: 1. naravna, namreč pouk, predavanja, list »Prerod«, zborovanja, vplivanje na starše, na delodajalce, na razne oblasti in drugo; 2. nadnaravna: molitev, cerkveni govori, večkratno prejetanje sv. zakramentov.

3. Osrednje vodstvo.

§ 8. V Ljubljani je osrednje vodstvo. Škof imenuje vrhovnega voditelja za vso škofijo. Voditelj si izbere tajnika in blagajnika. Ako bo potrebno, si pridruži potrebno število odbornikov.

§ 9. Voditelj skrbi, da se družba po župnijah razvija in da pravilno deluje. On vodi točno statistiko o stanju treznostne družbe po škofiji. Zato mu mora vsaka družba letno ob prazniku sv. Janeza Krstnika sporočiti o stanju gibanja po svoji župniji in poslati zapovedani prispevek.

4. Patron.

§ 10. Družba je pod varstvom sv. Janeza Krstnika. Svojo posebno slovesnost opravi tega dne, ako je ta praznik v nedeljo, ali pa v nedeljo po prazniku. Pri poroču se sv. obhajilo vseh članov in primeren govor pri dopoldanskih božjih službah.

Izleti in naša prosveta

Približal se je čas majniških izletov, čas večjih in krajših potovanj. Tisoči in tisoči potujejo iz mest v prosto narovo, v bližnjo in daljno okolico, da se duševno odpočijejo, da spoznajo lepote na-

rave, lepote svoje zemlje in se tako obogateni z novimi vtisi vrnejo nazaj. Vprašamo se ali so potovanja za našo duhovno in duševno življenje koristna? Brez dvoma nam potovanja, ki so pra-

vilno organizirana v obilni meri koristi na naši izobrazbi.

Kadar potuje meščan v prosto naravo tedaj se mu tako rekoč razvežejo vezi prenasičene kulture. Narava nam postaja bližja, približamo se njenemu Stvarniku, prevzema nas čar lepote slovenske zemlje. Naša lepa Gorenjska, naši lepi gozdovi pa tudi strme stene naših Karavank in Julijskih alp vzbudijo v nas čuvstva, ki so bila doslej nepoznana. Domovina, ljudstvo, občestvo nam stopijo iz pokrajine ter naše srce navdajajo s čuvstvi, ki so težko dopovedljiva. Človeku, ki v zgodnjem jutru stoji na vrhu strme gore in gleda vso okolico blestečo v prvih jutranjih sončnih žarkih se nehote vzbudi misel na onega Stvarnika, ki je vse to veličanstvo ustvaril.

Prav nič manj pa ne bogatijo naše izobrazbe obiski mest in muzejev. Umetnost in zgodovina naših prednikov vplivajo vzgojno. Na grških svetiščih občuti človek vso harmonijo Grka in ob rimskih palačah moč in veličino rimskega cesarstva, v katakombah hrabrost in junaštvo prvih kristjanov, zunanjo revščino in notranjo veličino krščanstva. Mogočne gotske cerkve nam kličejo kvišku srea ter nas navdajajo s hrepenjenjem po nebesih in pričajo o veliki ljubezni, katero je gojil srednjeveški človek napram Bogu. Veličastni umetnostni spomeniki baroka, katere vidimo tudi v Ljubljani nas zopet navdajajo o zadovoljni ljubezni naših prednikov napram Bogu.

Kdor potuje spoznava tudi tuje ljudi, spoznava tuje nazore in stopi v stike z drugimi narodi. Na ta način si ustvari sodbo, ki je tudi pravična napram tujcu.

Prav današnji doba priča o velikanski vrednosti potovanja. Ni čuda, da je

med Slovenci ravno naša Prosvetna zveza prva spoznala vrednost in duševne dobrine potovanja ter je organizirala že lepo vrsto potovanj v Italijo, Francijo, Nemčijo, Avstrijo, Čehoslovaško in Poljsko. Tudi letos nudi priliko, da si ogledajo Francijo, Anglijo in Irsko vsi oni, ki žele prisostvovati svetovnemu evharističnemu kongresu v Dublinu. Pravkar se je odpravila tudi na pot skupina slovenskih romarjev v Palestino in Egipt. Ker sta ti dve potovanji namenjeni predvsem bolj situiranim slojem zato se nudi drugim krogom letos potovanje na Poljsko, v Krakow in Čenstohovo.

Največji jugoslovanski evharistični kongres bo letos v Sarajevu in to 3., 4., 5. junija. Zopet se nudi našim društvom, da povabijo svoje člane in članice, da se udeležijo kongresa v Sarajevu v čim večjem številu. Stroški za vožnjo III. raz. brzovlaka, hrano in stanovanje znašajo 425 Din. Redkokdaj se nudi taka lepa prilika ogledati si središče našega orijenta Sarajevo. Ne samo mesto s svojimi stoterimi minoreti, s svojimi turškimi bazarji miče slehernega Evropejca temveč tudi lepe in zanimive narodne noše, šege in običaji se bodo ob tej priliki videli. Kdo pa premore še par 100 Din ta bo krenil iz Sarajeva v Dubrovnik naše jugoslovanske Benetke. Iz Dubrovnika potujejo izletniki v Split, kjer si ogledajo pristanišče, Dioklecijanovo palačo, stolnico in ostale zanimivosti. Na potu proti domu si ogledajo še Šibenik z lepo cerkvijo in prav tako tudi Trogir. Da pa bodo naši izletniki slovesnost evharističnega kongresa, katerega se udeleži tudi naš nadškof dr. A. B. Jeglič še bolj povzdignili zato naj se udeležijo kongresa s zastavami in v narodnih nošah.

Naše prireditve v poletju

Slomškovi dnevi.

Letos mine 70 let odkar je zatisnil oči škof Martin Slomšek. Ker je umrl v duhu svetosti zato si moramo prizadevati, da dobimo Slovenci svojega narodnega svetnika Slomška, kakor imajo Čehi sv. Vaclava. Da bi se smisel za to

gibanje poživila se bodo letos vršili 14. in 15. avgusta v Mariboru tkzv. Slomškovi dnevi. 14. avgusta popoldan se bodo zbrali v Mariboru naši prosvetni delavci, da poglobijo svoje prosvetno delo v smislu Slomškovih načel. Začrtali bodo vsemu našemu kulturnemu udejstvo-

vanju novo smer. Zato se tega zborovanja morajo udeležiti vsi voditelji tako prosvetnih društev, fantovskih krožkov, fantovske zveze in dekliške zveze. Na zborovanjih se bo razpravljalo o modernih pripomočkih za širjenje prosvete med ljudskimi masami t. j. o katoliškem tisku, o filmu in o radiu, o petju in ljudski igri. Zvečer ob 8. uri pa je na programu slavnostna akademija posvečena škofu Martinu Slomšku. 15. avg. bo ob 9. slavnostni spreved z društvenimi zastavami, godbami in narodnimi nošami skozi mesto na Slomškov grob, kjer se bo vršila slovesna služba božja in kjer bo tudi slavnostni govor. Popoldan ob 3. uri bo na semeniškem vrtu koncert pevskih zborov zlasti štajerskih, ki so včlanjeni v Pevski zvezi. Maribor došlej še ni imel prilike slišati mogočnih nastopov Pevske zveze zato smo prepričani, da bo ta prvi nastop v Mariboru povzdignil smisel za ljudsko petje in narodno pesem tudi po zelenem Štajerju. Društva, ki se žele udeležiti Slomškovih dni naj javijo število udeležencev Prosvetni zvezi, Miklošičeva c. 5. Vožnja bo najbrže četrtinska tako, da bodo lahko tudi revnejši člani pohiteli ob tej priliki v Maribor.

Jubilejne proslave prirede sledeča prosvetna društva: Kor. Bela 12. junija, kjer govori prof. Janez Dolenc; O Slomšku in dr. Miha Krek: O Socialnih okrožnicah Pija XI., 26. junija obhaja svoj jubilej Prosvetno društvo v Šmartnem p. Kranju, kjer nastopita kot slavnostna govornika dr. K. Capuder in dr. Miha Krek. Ob tej priliki uprizarji tudi ondotno društvo igra »Zlatorog«. Pro-

svetno društvo Trnovo v Ljubljani, praznuje svoj jubilej 19. junija, kjer nastopita kot slavnostna govornika dr. K. Capuder in dr. M. Krek.

Plačevanje taks sportnih društev

Belgrad, 12. aprila. AA. Davčni oddelek finančnega ministrstva je poslal finančnim direkcijam okrožnico, ki se tiče plačila takse sportnih društev.

Na podlagi sprememb in dopolnitev zakona o taksah morajo takso iz tarifne številke 99 a taksne tarife plačati tudi takšna društva za vse svoje prireditve in tudi za tekme.

Po statutih teh društev imajo dostop k sportnim tekmam razen igračev še nekateri društveni funkcionarji (sodnik, tajnik, upravni in nadzorni člani itd.). Da bodo organi finančne kontrole vedeli, katere osebe smejo na igrišče brez vstopnic državne izdaje, morajo te osebe imeti posebne legitimacije. Te legitimacije bodo izdajale uprave sportnih društev za vsakogar posebej; opremljene bodo s fotografijo funkcionarja in overovljene od finančnih oblasti.

Overovitev teh legitimacij bo v Belgradu izvrševal davčni oddelek, v krajih, kjer so finančne direkcije, te direkcije, drugod pa davčne uprave.

Davčni oddelek finančnega ministrstva je opozoril finančne direkcije, da smejo overoviti legitimacije samo za tiste osebe, ki smejo k tekmam kot društveni funkcionarji, ne pa za vse člane društva. Razen tega so direkcije dolžne sporočiti to pojasnilo podrejenim davčnim upravam, organom finančne kontrole in prizadetim društvom.

Vsebina: Dr. A. Korošcu za 60 letnico. — Ob 60 letnici dr. A. Korošca. — Slovenija svojemu brodniku. — Varstvo domačije. — Narod je podoben roži. — M. Pohlin: Podeželski odri in njih ustroj. — Delo za treznost. — Izleti in naša prosveta. — Razno.

Uprava: Pisarna Prosvetne zveze, Ljubljana, Miklošičeva cesta 7. — Odgovorni urednik in izdajatelj Vinko Zor, Sv. Petra c. 80. — Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani: Karel Čež.